

BİZ TOPLULUĞU

İNSAN HAKLARI, DEMOKRASİ VE ADALET
KOMİSYONU

MUHALEFETTE DEĞİŞİM:
DEĞİŞİMİ TANIMLAMAK VE
SOMUTLAŞTIRMAK

TEMMUZ, 2023

1.GİRİŞ

Biz Topluluğu olarak Mayıs 2023 Cumhurbaşkanı ve 28'nci Dönem Milletvekili Genel Seçimlerini, otoriteryanizm kıskacı içinde bulunan ülkemiz, kutuplaşmış ve büyük gri duvarların yankıları arasında sıkışmış durumda olan toplumumuz için hayati bir önemde değerlendirdik.

Bu değerlendirmemiz çerçevesinde 6 Mart 2023 Tarihinde Millet İttifakı Cumhurbaşkanı Adayı Sayın Kemal Kılıçdaroğlu'na ve Millet İttifakı'na destek verme kararı alarak; bunu tarihi bir ödev olarak kabul ettiğimizi deklare ettik.

Aldığımız bu kararın ışığında, topluluğumuzun sahip olduğu imkanlar el verdiğince seçimin Sayın Kılıçdaroğlu ve Millet İttifakı lehine sonuçlanabilmesi için mücadele ettik. Bu mücadele çeşitli rapor çalışmalarının hazırlanması, sosyal medya içeriklerinin üretilmesi, Millet İttifakı temsilcilerinin genç seçmenlerle buluşturulması, sandık güvenliği konusunda farkındalık kazandırılması ve üyelerimiz içinden sandık görevlisi / müşahidi çıkarma üzerinden çok-modlu bir şekilde 6 Mart 2023 tarihinden, 28 Mayıs 2023 tarihinde Cumhurbaşkanlığı seçiminin sonuçlandığı dakikaya kadar devam etti.

27 Mart 2023'te Sayın Kılıçdaroğlu'nun davetleri üzerine 'Biz Gençlerin Gözünden Türkiye', 'Gençlerin Millet İttifakı Kampanyasından Beklentileri ve TBMM'de Çoğunluk Sağlanması Stratejik Önemi' ve 'Parti-İçi Demokrasi' başlıklı rapor çalışmalarımızı kendilerine arz edip, gençlerin kampanyaya ve seçim sürecine dair beklentilerini, eleştirilerini 1 saati aşan bir toplantıda açıkça dile getirdik.

Bu toplantıda Biz Topluluğu üyeleri olarak ‘Kararsız ya da Endişeli Genç Seçmenler’ olarak kavramsallaştırmasını yaptığımız seçmen grubuna ilişkin endişelerimizi hususiyetle anlattıktan sonra Sayın Kılıçdaroğlu’nun talepleri üzerine bu konuda hem kendileriyle, hem kendilerinin kampanya ekibiyle hem de Millet İttifakı bileşenlerinin tamamıyla çalışmalarımızı seçim neticelenene kadar sürdürmeye devam ettik.

Sayın Kılıçdaroğlu’nun kampanya ekibine daha sonra görüşmede bahsi geçen seçmen grubuna ilişkin ve kampanyanın güçlendirilmesi için ek olarak hususiyetle bu amaca yönelik hazırlanmış iki rapor çalışmasını da hem yazılı hem de sözlü olarak aktardık.

Biz Topluluğu gibi çokça sivil toplum inisiyatifinin fedakar çalışmaları, vatandaşların yoğun çabalarına rağmen 14 Mayıs 2023’te TBMM’de çoğunluk kazanılamadığı gibi 28 Mayıs 2023’te de Cumhurbaşkanlığı seçimi 4 puan farkla kaybedilmiştir.

Ortaya çıkan bu sonuç, toplumda özellikle de genç seçmenlerde büyük bir çözülmeye yol açmıştır. Bu çözülmeye, bireylerin siyaset kurumundan ve siyaset kurumunun fonksiyonlarından toptan kopuşuna yol açma riski taşımaktadır. Bu çözülmeye halinin tam ve kamil manada anlaşılmadığına dair endişelerimiz, bu çözülmeye ve bu çözülmeye tahribatına özellikle vurgu yapma ihtiyacını bizlere hissetmiştir.

Demokrasi tarihimin en önemli seçiminin, mevcut iktidarın tüm başarısızlıklarına rağmen bir yenilgiyle sonuçlanması; toplumu bir çözülmeye eşliğine getirmiştir. Bu çözülmeye gerçekleşmesi halinde rekabetçi otoriterlikten, otoriter bir rejime hatta kökleşmiş bir despotizme geçişi hiç olmadığı kadar ‘mümkün’ kılmaktadır.

Biz Topluluğu olarak bizler, içinde bulunduğumuz bu hassas eşikte muhalefet partilerinin tarihi bir sorumluluğa sahip olduğunu inanıyoruz. Bu sorumluluğun da dönüşüm olduğunu savunuyoruz.

Biz Topluluğu olarak toplumumuzun içinde bulunduğu koşullarını değişimi ve dönüşümü zorunlu kıldığını düşünüyoruz.

Bu zorunluluk her gün, bu topraklarda yaşayan her bireyin yüzüne sert bir dalga gibi çarpmaktadır.

Bu zorunluluk her gün markete gittiğimizde, sokağa çıkıp yürüdüğümüzde, haberleri okuduğumuzda hepimizin suratına çarpmaktadır.

İnsan onuruna yakışır bir yaşam sürmenin ağırlaşan ekonomik koşullarla birlikte giderek zorlaşması bu dalgaların en sertisi olsa da sorun yalnızca ekonomik koşullarla açıklanamayacak kadar derindir.

Ekonomik koşulların yanında rekabetçi otoriterliğin tüm enstrümanlarıyla giderek kurumsallaşması, devlet aygıtının Erdoğanizm çerçevesinde oportünist bir muhafazakâr-milliyetçi konfigürasyona sıkışması, reaksiyoner ve aşırıcı akımların yükseliş eğilimi göstermesi, sosyal ve kültürel en basit faaliyetlerin dahi mevcut rejimin inşa ettiği kavramsal alan içinde giderek silikleşmesi, toplumsal polarizasyonun yeni normal olarak yerleşik hale gelmeye başlaması bu topraklarda barışarak ve ilerleyerek yaşama idealimizi zedelemektedir.

Biz Topluluğu olarak bu idealimizden vazgeçmeye niyetimiz olmadığı gibi toplumsal değişim ve dönüşümün gerekliliğini bugün her zamankinden fazla dillendirme sorumluluğu hissediyoruz.

Hiç şüphesiz ki bu toplumsal değişim ve dönüşüm bir dizi gerçekliği zorunlu kılmaktadır.

Bu toplumsal değişim ve dönüşüm için olmazsa olmaz olan dar elitler, asker delegeler ve kapıkulları arasına sıkışıp kalmayan, toplumsal beklentileri anlamlandırabilme ve bu girdiler ışığında çıktı üretebilme kapasitesine sahip bir siyaset anlayışıdır, bir siyaset pratiğidir.

Bu anlayış sivil toplum inisiyatifleriyle, sendikalarla, iş insanlarıyla, bilim insanlarıyla, emekçiyle, köylüyle en geniş tarifıyla halkla siyaset üretme anlayışıdır.

Bu anlayış demokrasinin kurallarını ve teamüllerini siyasî partilerin tüm kademelerinde uygulama kararlılığıdır.

Görülmektedir ki toplumsal değişim ve dönüşüm zorunluluğu bu talebi gerçekliğe taşıyabilecek bir siyaset pratiğini beklemektedir.

Değişim ve dönüşüm sadece bir liderin, bir kurulun ya da bir kadronun değişimi değil; yeni bir siyaset anlayışının ve yeni bir siyaset pratiğinin can bulmasıdır.

Bu çalışmamızda bu değişim ve dönüşümü kendi ilkelerimiz ve deneyimlerimiz çerçevesinde kendi penceremizden tanımlamak, somutlaştırmak kaygısını gütmekteyiz.

Bu çerçevede üç ayrı başlık altında, geçtiğimiz seçim döneminden de örnekler sunularak değişimden beklentilerimizi açıklamaktayız. ***İdeolojik Formasyon ve İttifak Kurgusu, Örgütlenme ve Parti-İçi Demokrasi ve Liderlik ve Parti-İçi Kartelleşme*** başlıkları çerçevesinde bizce değişimi açıklayacağız.

Biz Topluluğu olarak bizler bu değişim ve dönüşümü öncelikle doğru tahlil edebilmek için daha sonra da bu değişim ve dönüşümün sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için ilkelerimiz ve amaçlarımız doğrultusunda müstakil bir sivil toplum inisiyatifi olarak üzerimize düşeni yapmaya devam edeceğiz.

2.İDEOLOJİK FORMASYON VE İTTİFAK KURGUSU

Siyasi partilerin nasıl doğduğu, hangi seçmenlere hitap ettiği, hangi seçmenlerden destek gördüğü, bu desteğin hangi parametrelerle değişkenlik gösterdiği, seçmenlerle nasıl bir bağ kurdukları konusunda siyaset bilimi literatüründe yapılan önemli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda bu konulara ilişkin akademik tartışmalar yapılmakta, bu tartışmalar akademik bir düzlemde sürdürülmektedir. Bununla beraber söz konusu Türkiye Cumhuriyeti ve Türkiye'nin siyaseti olduğunda halihazırda literatürde yapılan genelgeçer açıklamaların nihai gerçeklikle pek uyumlu olmadığı ve bir dikotomi halinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu konunun tüm ayrıntılarıyla açıklanabilmesinin bütüncül bir tarihsel bakışı, çok-modlu tartışmaları gerektirdiği aşikardır, Bu kapsamda, bu raporda konuda akademik düzlemde bir tartışma yapılmayacaktır ya da Türkiye'de seçimlerin tarihine mercek tutulup ideolojik formasyon – seçim sonuçları arasındaki korelasyon incelenmeyecektir. Buradaki esas amaç ideolojik formasyonun 14 Mayıs ve 28 Mayıs 2023 deneyimleri ışığında seçmen davranışında nasıl etkilerde bulunduğu konusunda gözlemleri aktarmak, değişimin ideolojik formasyon ayağına dair genel düşünceleri açıklamaktır. 16 Nisan halkoylamasıyla birlikte kabul edilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte 1982 anayasasıyla birlikte ilkeleri ve sınırlılıkları belirlenen Parlamenter Sistem (Yarı-Başkanlık Sistemiyle benzerlikler göstermekteydi) yürürlükten kaldırılmıştır. Bu çerçevede anayasamızda yapılan değişikliklerle birlikte, Cumhurbaşkanı yürütmenin başı olarak tanımlanmış anayasamızın 101'nci maddesindeki değişikliklerle de Cumhurbaşkanının halk tarafından seçildiği ve bir kimsenin Cumhurbaşkanı seçilebilmesi için %50+1 oy alması gerektiği açıklanmıştır.

%50+1 Oy, yüksek bir sınır olarak kabul edildiğinden, 16 Nisan halkoylamasının ardından gerçekleştirilen üç seçimde de tüm siyasi partiler için seçim işbirliklerini ve ittifaklarını zorunlu kılmıştır. Bu durum başta ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi olmak üzere mevcut iktidarın karşısında konumlanan tüm partiler için ekseriyetiyle merkezin sağında kalan partilere oy vermek davranışını miras getiren seçmenlerle bağ kurma ihtiyacını beraberinde getirmiştir. 16 Nisan halkoylamasının ardından kurulan İYİ Parti'nin bu konuda 16 Nisan'da oluşan 'HAYIR' bloğunun merkezin sağında kalanlarına ulaşma konusunda bir katalizör görevi göreceği düşüncesi de 'görece' başarılı olabilmiş her iki seçimde de mevcut iktidar partisi, milletvekili seçimlerinde oy kaybetse de Cumhurbaşkanı seçiminde ciddi bir oy kaybı yaşamamıştır. Bu durum, esasında ana muhalefet partisinde 2011 genel seçimleri sürecinden beri süregelen 'farklı toplumsal gruplara açılma' sürecini hızlandırmış ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin söylemi ve kadrolarında dikkate değer değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Bizlerin, ideolojik formasyon olarak kavramsallaştırdığımız husus da esasında bu konuyla ilintilidir. Muhalefette Cumhuriyet Halk Partisi'nin lokomotifliğinde başlayan 'farklı toplumsal gruplara açılma' süreci bunun somutlaşan bir görünümü olarak da 16 Nisan'dan sonra siyasetimizde önemli bir enstrüman olarak görülen ittifak yapısı, ittifak yapılarının hangi ideolojik formasyonu benimsediği, hangi ideolojik zemin üzerine bina edildiği, hangi kimliği taşıdığı ya da hangi kimliği taşımadığı ikiliğinin beraberinde getirdiği sorunlar bizce değişim için üzerinde durulması gereken bir konudur.

24 Haziran 2018 genel seçimleri için Millet İttifakı adı altında Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, İYİ Parti ve Saadet Partisi arasında yapılan seçim işbirliği protokolüyle başlayan süreç, 30 Mart 2019 mahalli idareler seçimlerine geldiğinde bu kez Cumhuriyet Halk Partisi ve İYİ Parti arasında yapılan seçim işbirliğiyle devam etti. 14 Mayıs 2023 genel seçimlerine gidilirken önce ‘altılı masa’ adıyla kurulan ‘yapı’ ve daha sonra fonksiyonları, mahiyeti tanımlanmakta zorluk çekilen yapının Millet İttifakı adıyla seçim işbirliğine dönüşmesi geride kalan seçimlerde muhalefet cenahında en büyük alternatifleri ortaya çıkardı.

Bu üç işbirliğinin adının Millet İttifakı olması üç kurgunun da aynı olduğu yanlışlığına sebebiyet vermektedir. Halbuki bu üç kurgu hem fonksiyonları hem dinamikleri hem de hedefleri açısından birbirinden farklıdır. 2018’de Kurulan ittifak sınırları çizilebilen, açıklanabilen, partilerin özgüllüklerini koruduğu bir yapıyı işaret etmekteydi. Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyet İttifakı karşısında işbirliği arayışında dünya görüşleri çerçevesinde hayli konuda uzlaştığı İYİ Parti ve Demokrat Parti’yle; sınırları ve kapsamı belirli bir seçim işbirliği kurarken milli görüş geleneğinin temsilcisi Saadet Partisi’yle de mevcut iktidar karşısında muhafazakar tabanda bir siyaset üretme kapasitesine imkan vermek için bir araya gelmekteydi. İYİ Parti, ‘HAYIR’ bloğunda henüz adı konmamışken gelecekte kurucuları olacak isimlerle birlikte konsolide ettiği milliyetçi-merkez sağ seçmenin temsilcisi olarak ittifakta yerini almaktaydı. Bu işbirliği seçmenlere açıklanabilir, anlatılabilir bir somut formüle de dayanmaktaydı. Oy oranı yönüyle ittifakın iki büyük partisi kendi listeleriyle seçime girerken, kalan iki paydaştan biri olan Demokrat Parti, İYİ Parti’nin listelerinden 5 milletvekili adayıyla seçime giriyor, Saadet Partisi kendi adaylarıyla birlikte seçime girerken TBMM’de temsili sağlamak için 4 milletvekili adayını CHP listelerinden aday gösteriyordu.

Demokrat Parti, İYİ Parti'nin Cumhurbaşkanı adayını desteklerken, ittifakın diğer üç partisi kendi adaylarıyla seçime giriyor ancak seçimin ikinci tura kalması halinde Millet İttifakı adaylarından hangisi kalırsa kalsın diğer paydaşların koşulsuz destek vereceği topluma açıklanıyordu. Pek tabii 2018'de yürütülen seçim kampanyasının ve izlenen yolun da eksikleri fazlaca olsa da en temelde partilerin ideolojik formasyonlarını korurken topluma izah etmekte güçlük çekmeyeceği, hem işbirliğiyle beraber kolektif bir refleks gösterirken hem de kendi müstakil kimliklerini koruyabildiği; seçmen arazisinde hedef aldıkları alana yönelebilmek fonksiyonunu taşımakta olduğu görülmekteydi.

2018'deki Millet İttifakı –yani 24 Haziran 2018 seçimlerine yönelik oluşturulan seçim işbirliği- seçimlerin ardından son bulmuş oldu.

Bu kez 2019'daki yerel seçimler için İYİ Parti'den, CHP'ye giden teklifle yeni bir seçim işbirliği oluşturuldu. Bu işbirliği, bu kez CHP ve İYİ Parti'den oluşuyordu. Bu işbirliğinde iki parti kimi bölgelerde birbirleri lehine çekilmeler uygulayarak kimi bölgelerde ortak aday çıkararak kimi bölgelerde de kendi içinde yarışarak bir seçim geçirdi. Bu seçimde uygulanan işbirliğinin ideolojik formasyonu kendi içinde oldukça tutarlı bir görünüm sergilemekteydi ancak söylemin odağı somut sorunlar, bu sorunlara ilişkin hazırlığı yapılan faaliyetlerdi. Bununla beraber bölgeler bazında doğru seçilen adaylarla birlikte önemli bir kazanım elde edildi. Siyasi reklamcılık öyküsü de büyük ölçüde başarılı hazırlanan bu işbirliğinde ittifakın iki liderinin sahaya yönelen çalışmaları, doğrudan polemige girmemeleri Cumhuriyet İttifakı tarafından seçimi yerel yönetimler zemininden çıkarmaya yönelik olan girişimlerin yeterince başarılı olamamasını da özellikle belli kentlerde sağladı.

Bununla beraber muhalefetin bir diğerk önemli bileşeni olan HDP'nin tavrı, stratejik olarak konumlanması da daha sağlıklı biçimde el alınıp 'aynı kazanda kaynatılmanın' belli ölçüde önüne geçebildi. 23 Haziran'da tekrarlanan İstanbul seçimleriyle birlikte CHP ve İYİ Parti'nin tabanları arasındaki organik bağ sıkılaştı, ittifak ruhu pekişti ve Millet İttifakı adayı Sayın Ekrem İmamoğlu'nun yürüttüğü kampanya çalışmaları, bir ödül sistemine dayanmaksızın çoğu muhalefet partisinin 23 Haziran'da kendisine destek vermesini kolaylaştırdı daha da önemlisi bu desteğin steril bir kurgudan ziyade 'organik ve samimi' bir tavır olduğu yönünde kamuoyuna argüman üretebilmesine dayanak oluşturmuş oldu.

23 Haziran 2019'dan itibaren ağırlaşan koşullarla birlikte ve CHP-İYİ Parti işbirliğine, doğru adaylara, doğru argümanlara, doğru kampanyaya dayanan, diğerk toplumsal kesimleri de içermeyen Millet İttifakı öyküsünün 11 büyükşehirde elde ettiği başarıyla iktidar değişimini hedefleyen seçmenlerde büyük bir mobilizasyon oluşmuş oldu. Bu durum beraberinde, 2023 yılında yapılacak olan genel seçimlerine yönelik beklentilerin artmasını doğal bir sonuç olarak getirdi.

Mahalli idareler seçimlerinin ardından, 12 Aralık 2019'da Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu'nun liderliğinde Gelecek Partisi, 9 Mart 2020'da Ali Babacan'ın liderliğinde DEVA Partisi kuruldu. Kurulan partiler, özellikle kadroları bakımından dikkat çekiciydi. Her iki partide de iktidar partisinde önemli görevler üstlenmiş olan tecrübeli figürler bulunmaktaydı ve fakat iki parti de birbirlerine oldukça benzer bir ideolojik formasyona sahip olmalarına rağmen tek bir alternatif üzerine çalışmak yerine iki ayrı parti olarak yola çıkmayı seçmişti.

Bu durum, bu durumla beraber iki partinin de toplumun özellikle de iktidar partisinin seçmenlerinin önüne iktidarın başarılı olduğu günlere dair ışıltılı günlerin hatıralarını sunmaları dışında bir istikamet koyamamasıyla iki partinin de kendi başlarına değişim seçeneğine dönüşemeyeceğinin ilk sinyallerini göstermeye başladı.

Kendi başlarına iktidar değiştirici olamayacaklarına yönelik kanaatlere rağmen mevcut iktidar tabanından kaydıracakları seçmenlerle kritik rol oynayabilecekleri öngörüleni iki partinin sıradaki seçimlerde nasıl bir strateji izleyeceği merak edilirken daha önceki seçimlerde Millet İttifakı paydaşları olarak bir araya gelmiş olan CHP, Demokrat Parti, İYİ Parti ve Saadet Partisi iki partiyle de güçlü diyalog kanallarının oluşmasını sağlayan adımlar attı.

Öncelikle daha çok İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener, Gelecek Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu ve Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu arasında başlayan bu diyalog süreci söz konusu diğer partilerin de sürece katılmasıyla genişledi.

Bu genişleme 12 Şubat 2022’de adına uzun bir süre ‘altılı masa’ diyeceğimiz siyasi oluşumla sonuçlandı. Bu oluşum, Cumhuriyet Halk Partisi, DEVA Partisi, Demokrat Parti, Gelecek Partisi, İYİ Parti ve Saadet Partisi’nden oluşmaktaydı. Bu oluşumun temelinde farklı siyasi artalanlara sahip partilerin, toplumsal polarizasyona karşı birlikte ilkeler bazında memleket sorunlarını tartışabilmesi, bu tartışmalar ışığında da ortak çözüm önerileri üzerinde fikir teatisi yapabileceği bir platform fonksiyonu yatmaktaydı.

Bu oluşunun kurulması CHP, DEVA Partisi ve Gelecek Partisi'ne gösterilen eleştiriler haricinde toplumda olumlu bir karşılık bulmuştu. CHP'ye yapılan eleştirilerin başında 'eski AKP'lilerle, İslamcı ve aşırı-sağcılarla' işbirliği yapması varken; DEVA Partisi ve Gelecek Partisi'ne gelen eleştirilerin başında da uzun süre mevcut iktidar partisinde önemli görevler üstlenen kadroların toplumu tatmin edecek herhangi bir özeleştiri yapmadan masaya oturabilmesi üzerineydi. Altılı masa olarak oluşturulan bu platform, hiç şüphesiz toplumsal uzlaşı için umut verici bir girişimdi. Altılı masada bulunan her partinin ilgili alanda çalışma yürüten temsilcileriyle oluşturulan toplam altı komisyondan 'Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Anayasa Değişikliği nerisi, Kurumsal Reformlar Raporu, Ortak Politikalar Mutabakat Metni' gibi dikkate değer ve görüş farklılıklarına rağmen altı farklı partinin de imzacı olduğu metinler çıkarıldı. Bu, hiç şüphesiz demokrasi tarihimiz için önemli bir adımdı.

Ancak bu iyi niyetli çalışmalar seçim süreci yaklařtıķa toplumda yeterli ilgiyi görmedi, görmemesinin sebebi de halen altılı masa olarak dillendirilen yapının ne olduğunun anlaşılamamış olması, hangi amaçla bir araya geldiğinin açıklanamamış olması, ortaya çıkarılan ortak çalışmaların topluma anlatılmasından ziyade masada bulunan partilerin müstakil kimliklerini muhafaza etme refleksiyle beraber birbirinden hayli farklı açıklamaları kamuoyu önünde yapmasıydı. Bunlarla beraber, altılı masada bulunan altı lider tabiri caizse bir ahlaki tlle kuşatılıyor, toplumsal beklentilerden ziyade 'altı seçilmiş kişi' teşbihine yaklaşacak şekilde 'kutsanan' masa muhalefet kamuoyunun 'kurtarıcıları' gibi açıklanıyordu. Toplumsal muhalefetin beklentileri, düşünceleri, ilgili partililerin düşünceleri giderek 'dnyevileşerek küçülüyor' buna mukabil masa 'uhrevileşerek büyüyordu'.

Masada neler tartışıldığı, hangi gündemle toplandığı, hangi konuları konuştuğu, hangi partinin hangi konular üzerine hangi görüşleri bildirdiği gibi konular hasbelkader iyi 'kulis kanallarıyla' alınabiliyor, bu durum ortada bir kulis ve bilgi enflasyonunu ortaya çıkartıyordu. Bu sorunları dile getirenler de özellikle genel merkezlerde önemli görevlerde bulunan yetkililer tarafından yer yer masanın yüceliği karşısında 'nezaketsiz, pımpirikli ya da işgüzar olmak' olarak nitelendiriliyordu. Bu sorunlar yeterince tartışılamadan, bu konular üzerinde ciddi ve toplumun beklentilerini kapsayıcı bir muhasebe yapılamadan süreç ilerliyordu. Bu durum beraberinde partilerin kendi kimliklerinin silikleşmesini, sorunların serbestçe toplumsal düzlemde tartışılıp toplumsal bir muhalefet oluşturabilme kapasitesinin gitgide daralmasını getiriyordu. Muhalefet demek artık 'masanın yüce iradesi' demektir ve fani muhaliflerin de buna karşı bir argüman oluşturma hakkı da pek yoktu.

Süreç böyle gelişirken buna karşın henüz halen masanın fonksiyonları ve ideolojik formasyonu somutlaşmış değildi. Bu masa bir seçim işbirliği miydi ? Bir tartışma platformu muydu ? Yoksa toplumu uzlaştırmaya yönelik sembolik bir çalışma mıydı ? Bu masa hangi ideolojik perspektife dayanıyordu ? Her parti kendi dünya görüşünü korurken sadece imzacı olduğu belgelere mi bağlılık sözü veriyordu ? Yoksa bir ideolojik formasyona da dayanan belli ilkeler üzerinde uzlaşı sağlanmış mıydı ? Sağlandıysa bu ilkeler neydi ? Masa hangi usulle karar alıyordu ? Masada niçin herkes bir söz hakkına sahipti ? Oy oranlarının farklılığı niçin korkulması gereken bir konuymuş gibi bir kenara atılıyordu ? Masanın niçin toplumsal beklentiler çerçevesinde ortak bir söylemde buluşamıyordu ? Masa neden bu kadar yüceltiliyor ve bu kadar kendi içine kapalı bir strateji izliyordu ? Bu sorulara ilişkin belli isimler belki de toplumu tatmin edebilecek yanıtlar üretiyor olsa da bunlar güçlü bir şekilde sesletilemiyordu.

Toplum bu sorulara yanıt beklerken, masa farklı konular üzerine tartışmalar yapıyordu. Ve de bu tartışmalar kamuoyu önünde yapılıyordu. Bununla birlikte seçim kazanıldıktan sonra gerçekleştirilmesi planlanan adımlar ortada henüz nasıl bir seçim işbirliğinin sağlanacağı konusu dahi netleşmemişken dillendiriliyordu. Farklı partiler, farklı konularda potansiyel paydaşlarından taban tabana zıt açıklamalar da yapabiliyordu.

En sonunda 26 Ocak 2023'te altılı masanın bir seçim işbirliği haline geldiği açıklandı ve bu işbirliğinin adı da Millet İttifakı olarak açıklandı. Diğer iki seçim işbirliğinin aksine, altılı masayı takip eden Millet İttifakı toplumsal beklentilerden uzaklaşmış, ideolojik formasyon oturtmakta güçlük çekmiş – ya da en azından öyle görünmüş - ,zamanı ekonomik kullanamamış, doğru bir iletişim stratejisi kurgulayamamış ve nasıl bir fonksiyona sahip olduğu topluma pek de anlatılamamış bir görünüm sergiledi. Masa, Millet İttifakı açıklamasıyla birlikte resmen bir seçim işbirliğine dönüşmüş olmasına rağmen kurulduğu Şubat 2022'den, Mart 2023'e kadar 'masanın yüce yetkisi' izolasyonu ile birlikte ciddi kan kaybetti. Mart 2023'ten itibaren bahsi geçen konularda en azından daha tutarlı bir formül tutturulduysa da geç kalındı ve büyük bir iyi niyetle, büyük bir kazanım olarak ortaya çıkan masa 'dünyevi fanilere' yenildi.

7 Cumhurbaşkanı Yardımcısına dayanan kafa karıştırıcı bir modelle, TBMM seçimleri için üzerinde iyi çalışılmamış olduğu görülen bir işbirliği çerçevesinde Millet İttifakı, 2019'da yazdığı ışıklı düğümün sönük bir çözümünü yazdı.

Masanın giderek uhrevileşmesi, aday belirleme sürecinin basiretsizliği, sonuçta ortaya çıkan 7 Cumhurbaşkanı Yardımcısına dayanan model, bakanlık ve bürokrasi bölüşümünün erkenden kamuoyu önünde başlaması, toplumun beklentilerine ve kara propagandaya karşı argüman üretmekte yetersiz kalan kampanya stratejisi, hangi mantığa dayanarak kararlaştırıldığı halen bilinmeyen milletvekili seçimi formülü bugünkü neticeyi yani yenilgiyi beraberinde getirdi.

Bu yenilgi beraberinde ideolojik formasyonunda erozyonlar meydana gelmiş bir CHP'yi, kimlik arayışını tamamlayamayan bir İYİ Parti'yi, toplumda hangi oranda destek gördüğü ölçülememesine rağmen hatırı sayılır oranda milletvekili kazanmış DEVA Partisi, Gelecek Partisi ve Saadet Partisi'ni beraberinde getirdi.

14 Mayıs 2023 Seçimleri için oluşturulan Millet İttifakı ve altılı masa kurgusunun üzerinde ciddi tartışmaları gerektiren kusurları olsa da bu kusurlardan gerekli derslerin çıkarılarak toplumsal uzlaşma hedefinin sürdürülmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Bu çerçevede değişim ve dönüşüm için ideolojik formasyon ve ittifak kurgusu kavramsallaştırmasıyla birlikte aşağıdaki önerilerde bulunmaktayız:

- Muhalefet partileri, ideolojik formasyonlarını toplumsal uzlaşma anlayışı içinde belirttikleştirmelidir.
- Muhalefet partileri, kendi kimliklerini korumalı ancak bununla beraber, farklı görüşlerle diyalog kanalını açık tutmalıdır.
- Muhalefet partileri, seçmen arazisinde hedefledikleri seçmenler üzerine çalışmalar yapmalı ve bu çalışmalarını yaparken ilgili seçmenlerin beklentilerini dikkate almalıdır.
- Muhalefet partileri, oluşturacakları işbirliklerinde çerçevesi ve sınırlılıkları belirlenmiş, amaçları somutlaştırılmış, doğru inşaları gözetmelidir.

- Muhalefet partileri, kendi tabanlarını rahatlatacak örgütsel güçlenme yollarını göz etmekte ve örgütsel kimlik hususunda netliklere varmalıdır.
- Muhalefet partileri, toplumsal beklentilerden uzaklaşarak kendi içlerine kapalı bir döngüye girmemelidir.
- Muhalefet partileri, farklı partilerle diyalog kurmanın tek yolunun ‘masanın yüce yetkisi’ olmadığını 2019 öyküsüyle benzer şekilde gösterilmelidir.
- Muhalefet partileri, taşra kadrolarını da nitelikli hale getirmek üzerine çalışmalar yapmalıdır.
- Seçim işbirliklerine ahlaki bir vasıf atanmamalı, kutsama yaklaşımından uzak durulmalıdır.
- Seçim işbirlikleri, veriler, buluntular ve bulgular üzerinden kurgulanmalıdır.
- Seçim işbirlikleri, bir mantık içerisinde ve tutarlı argümanlar temelinde topluma açıklanabilir bir formülle oluşturulmalıdır.
- Seçim işbirlikleri, üzerinde sadece kendisini oluşturan partilerin söz hakkı bulunabileceği kuleler olarak ele alınmamalı ve başta sivil toplum inisiyatifleri olmak üzere kendileriyle temas kuranlarla ortak çalışma zemini arayacak bir anlayışı benimsemelidir.
- Seçim işbirlikleri, belli bir ideolojik formasyon üzerine inşa edilmeli, tutarlı, açıklanabilir, kendi içerisinde tutarlı ve seçmene güven veren bir formülle kurgulanmalıdır.
- Seçim işbirlikleri, amaçları, ilkeleri, çerçevesi somut bir şekilde ortaya konarak topluma tanıtılmalı; bu konular üzerinde tutarlı bir söylem ve siyasi reklamcılık stratejisiyle desteklenmelidir.
- Seçim işbirlikleri, gelecekte geride kalan iki seçim tecrübesinin çok-modlu tahlil edilmesi ve buradan çıkarılacak çözümlerle şekillendirilmelidir.

3.ÖRGÜTLENME VE PARTİ-İÇİ DEMOKRASİ

Biz Topluluğu olarak, toplumsal değişim ve dönüşüme yanıt olacak bir siyaset anlayışının, bir siyaset pratiğinin üretilebilmesi için üzerinde önemli tartışmalar yapılması gereken başat konulardan biri olarak örgütlenme ve parti-içi demokrasi kavramsallaştırmasını başvuruyoruz. Toplumsal değişim ve dönüşümü gerçekleştirecek olan pek tabii başta bireyler, daha sonra sivil toplum inisiyatifleri, işçi ve işveren örgütleri, sendikalarıdır. Ancak bu değişim ve dönüşümün en önemli aktörleri hiç şüphesiz ki siyasi partilerdir. Siyasi partilerin, örgütlenmesiyle birlikte parti-içi demokrasi konusu kendi başına ayrı bir konu olarak rapor çalışmasına konu olacak kadar genişler. Bu kapsamda Mart 2023'te komisyonumuz tarafından 'Parti-İçi Demokrasi' raporu bu konuya hususiyetle eğilmiş, bu konuya ilişkin çözüm önerilerini sıralamıştır. Ve fakat, her ne kadar bu konu üzerine ayrı bir rapor çalışması yaparsak yapalım değişimi tanımlarken ve somutlaştırırken bu konuya değinmeyi, bu konunun önemine dikkat çekmeyi önemsememekteyiz.

Parti-İçi Demokrasi raporumuzda açıkladığımız üzere *'.. siyasi kültürün mühim bir etken olduğu bizce gün gibi durmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyeti'nin kolektif hafızasında gömülü siyasi kültüründe kapıkulluğu olgusunun ve ittihatçılığın baskın öğeler olarak görüldüğü de açıklanmalıdır. Meşruiyetini kandan ve dinden alan patrimonyal bir otoritenin ekseninde kurumsallaşan bir devletten, dar elitinin çözülüşü önlemek maksadıyla uygarlaştırmaya çalıştığı ve bunu militarist düsturla yaptığı bir devlete, ardından da tüm bu çabalara karşın yeni bir devleti yine militarist düsturla yeni devleti inşa eden bir kurucu kadronun varlığı çizgisel olarak önemlidir. -Bu sözcükler eleştiri ya da tenkit için seçilmemiştir, tarifin belirginleşmesi için seçilmiştir.-*

Bu dönüşümle beraber önce kapıkulluğu daha sonra da ittihatçılık kolektif hafızada siyasi kültürün baskın öğeleri olarak yerini almıştır. Bu siyasi kültürün değişerek de olsa yaşıyor olduğunu düşünmekteyiz. Ve bu durumun Türkiye Cumhuriyeti'nde demokrasinin içkinleşebilmesi için mühim bir kilometre taşı olarak kabul ettiğimiz parti-içi demokrasinin tesisi hususunda zihinsel bir blokaj işlevi gördüğünü öne sürmekteyiz.”

Yine Parti-İçi Demokrasi raporumuzda açıkladığımız üzere “ Toplumsal grupların, çıkar gruplarının siyasi süreçlere, karar alma süreçlerine katılımını; Türkiye Cumhuriyeti'nin topyekun ilerleyişi için elzem kabul ediyoruz. Zira toplumun yarının Türkiye'sine hazırlanabilmesi, bu değişimi sindirebilmesi, benimseyerek işletebilmesi için siyaset kurumunun önemli unsurları olan siyasi partilerin öncü olması gerektiğini savunuyoruz. Parti merkez teşkilatından, taşra teşkilatındaki ilçe kongresine, genel seçimlerde adayların belirlenmesine kadar her süreçte özgürleşmenin, partileri özgürleştireceğini, özgürleşen partilerin demokrasiyi özgürleştireceğini, özgürleşen demokrasinin, devleti özgürleştirerek zenginliği, bölüşümde adaleti, ilerlemeyi getireceğini düşünüyoruz. Parti-içi demokrasinin aksaklığından kaynaklanan sorunlar azımsanmayacak boyutlardadır. Bunlardan en önemlileri: Toplumsal taleplerin saptanamaması, seçen ve seçilen arasındaki ilişkilerinde asimetri ortaya çıkması, bu asimetrinin seçenleri farklı yollara yönlendirmesi ya da siyasal süreçlerden uzaklaştırması, kabiliyetli ve ehliyetli figürlerin sistemin içine dahil olamamasından dolayı karizmatik otoritenin sürekli kendisini yeniden inşa etmesi, sosyal devlet işleyişinin bozularak devletin partileşmesi ya da şahsileşmesi, partide etkin alanın zenginlerin tahakkümü altında bulunmasının siyasetin zeminini, kapsamını daraltması ve siyasi yozlaşmanın toplumsallaşmasıdır. Bu sebeple bizce, parti-içi demokrasi, toplumun ve ülkenin aydınlanabilmesi için olmazsa olmazdır.”

Örgütlenme ve parti-içi demokrasi arasında kurulabilecek etkileşim dikkate değerdir. Daha önceki seçimlerle birlikte her ne kadar gözler önüne serilmiş olsa da 14 Mayıs 2023 seçimleriyle birlikte görülmektedir ki Millet İttifakı paydaşlarını oluşturan siyasi partiler, özellikle büyük kentler dışında kalan bölgelerde ciddi bir teşkilat ve örgüt sancısı çekmektedir. Bu durum, iktidarın ciddi oranda oy aldığı bölgelerde hem seçim çalışmalarının saha boyutunda başarısız geçmesine hem de sandık güvenliği meselesinin tartışmalı bir nokta olarak kalmasına sebebiyet vermiştir. Siyasi partilerde örgüt meselesi, görüldüğünden fazla ikirciklidir. Bunun sebebi partilerin farklı ideolojik formasyonlara sahip olması, farklı tabanlara hitap etmesi ve örgütsel yaklaşımlarının farklılaşmasıdır. Tüm bunlara ek olarak ülkemizin halihazırda içinde bulunduğu rekabetçi otoriter rejimin kurumsallaşmasıyla birlikte çekilen sıkıntılar da göz ardı edilmemelidir. Devlet aygıtının ve kadrolarının parti mensuplarına sunulduğu, mevcut iktidara desteğini verenlerin bir şekilde sistem içerisinde tutularak çeşitli imtiyazlarla sadakatini pekiştirildiği, adeta bir şekilde ihya edildiği, medyanın özgürlüğünün sınırlandırıldığı, kamusal alanının daraltıldığı bir rejimde, muhalefet partilerinin örgütlerinin genişlemesi, çalışmalarının derinleşmesi zorlukları barındırmaktadır. Lakin içinde bulunduğumuz konjonktür dünden bugüne inşa edilmemiştir, bir süreçle bu noktaya gelmiş ve önceki iki seçim de hemen hemen bu şartlar altında gerçekleştirilmiştir. Biz Topluluğu olarak, toplumsal değişim ve dönüşüm talebini gerçekleştirecek bir siyaset anlayışının ve siyaset pratiğinin hayata geçirilmesi için muhalefet partilerinde örgütlenmenin kolaylaştırılması ve kuvvetlendirilmesi gerektiğini savunuyoruz.

Bu çerçevede partilere üyelik işlemlerinin kolaylaştırılması gerektiğini, partilerde elektronik tabanlı olmak üzere tüm üyelerin sürece katılabildiği istişarelerin ve karar alma süreçlerinin önünün açılması gerektiğini düşünüyoruz. Bununla birlikte toplumsal grupların, toplumsal çıkar gruplarının ve sivil toplum inisiyatiflerinin örgütlenme içerisinde ya da örgütlenmeyle ilintili başka bir formülle sürece adapte edilmesi gerektiğini savunuyoruz. Örgütlenmenin özgürleşebilmesi için partilerin özgürleşmesi gerektiğini savunuyor, ‘özgür parti, özgür siyaset’ yaklaşımımızı yineliyoruz.

Parti-içi demokrasinin örgütlenmenin başarısıyla yakından ilişkili olduğunu savunuyoruz. Zira partilerdeki oligarşik eğilimlerin artması ve ahbap-çavuş ilişkilerinin katılaşması durumunda oligarşik yapının ‘kazanımları bölüşmemek adına’ örgütün genişlemesinin önünde engeller oluşturduğunu görmekteyiz. Örgütlenmenin güçlenebilmesi için üyelerin söz hakkının artırılması, oligarşik eğilimlerin parti-içi demokrasiyle sınırlandırılması gerekmektedir.

Bu çerçevede değişim ve dönüşüm için örgütlenme ve parti-içi demokrasi kavramsallaştırmasıyla birlikte Parti-İçi Demokrasi raporumuzdan da hareketle aşağıdaki önerilerde bulunmaktayız:

- Partilerde üyelik işlemleri elektronik tabanlı olarak kolaylaştırılmalıdır.
- Partilerde elektronik tabanlı olarak tüm üyelerin katılabileceği karar alma süreçleri oluşturulmalıdır.
- Partilerde örgütler sadece genel başkanın inisiyatifine bırakılmamalıdır.
- Partilerde örgütlerden sorumlu olma yetkisi tek kişiye mümkün mertebe verilmemeli verilse dahi dönem sınırlanması uygulanmalıdır.
- Partilerde tüm görevler için dönem sınırlamasına gidilmelidir.

- Partilerde özellikle merkez-çevre bölünmesinde, çevrede kalan bölgelerde teşkilatlanmaya öncelik tanınmalı; bu konuda enerji ve gerekli bütçe ayrılması sağlanmalıdır.
- Partilerdeki oligarşik eğilimin sonlandırılması, baskıların kaldırılması, katılımcılığın benimsenmesi; lider, organ ve teşkilatların belirlenmesinde hakim olan yaklaşım olmalıdır. *Özgür parti, özgür siyaset* yaklaşımı benimsenmelidir.
- Her partinin ve bu partinin hitap ettiği tabanın parti-içi demokrasi anlayışı farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmaya saygı duyularak yumuşak bir geçiş hedeflenmelidir.
- 1982 Anayasası ve bu anayasanın ortaya koyduğu yaklaşım yeniden gözden geçirilmelidir. Yeni bir felsefe aranmalı ve yönetimde istikrar yerine temsilde adalet ve siyasette çoğulculuk ilkesini imleyen bir yaklaşımla hareket edilmelidir. Halkın yönetimi değil; özgür halkın yönetimi yaklaşımına geçilmelidir.
- Özgür parti, özgür siyaset yaklaşımı çerçevesinde 2820 sayılı kanunda gerekli düzenlemeler yapılmalı ve kanunun demokratik olan tüm uygulamalara el verecek hukuki zemini sağlamlaştırması tesis sağlanmalıdır.
- Kapatma rejimi terk edilmeli ve partilerin kapatılması değil; çoğalması teşvik edilmelidir.
- Partilerde tüzüklerinin eksiksiz işletilmesi ve parti-içi demokrasi süreçlerinin şeffaf şekilde işletilmediği durumlarda ölçülülük ilkesi çerçevesinde cezai yaptırımlar uygulanmalıdır.

- Partilerde örgütlenmede tek tipçi anlayış terk edilmelidir. Parti örgütlenme yöntemlerinde güncellemeye gidilmeli ve elektronik tabanlı örgütlenmeler de düşünölmelidir.
- Partilerde finansman sorusunu önemli bir engel olarak görölmektedir. Bu noktada mali denetim önemle gerçekleştirilmeli ve tüm partileri hedefleyen, kapsayan bir muhasebe sistemi aranmalıdır. Partilerde finansmana yaklaşım kümeleşmeyi önleyecek şekilde yapılmalıdır. Aidatların belirlenmesinde üyelerin gelirlerine göre bir oran tanzim edilmelidir.
- Partilerde genel başkanlığa, yetkili organlara ya da herhangi bir adaylığa aday olacak tüm partililerin mal beyanında bulunması zorunlu kılınmalıdır.
- Partilerde merkez teşkilatından ilçe teşkilatlarına kadar tüm yöneticilerin sermayedarlarla olan ilişkileri düzenlenmeli, bu ilişkilerin sınırı çizilmeli ve şeffaf şekilde kamuoyuyla paylaşılmalıdır.
- Partilerde özellikle teknik olarak ifade edilen konular için danışma kurulları kurulmalı ve bu kurullara alanında uzmanlığı tescillenmiş partililer ya da parti dışında gönüllü ve yetkin vatandaşlar görevlendirilmelidir.
- Partilerin diğere partilerle, diğere demokratik kitle örgütleriyle, diğere toplumsal gruplarla ya da örgütlenmelerle olan ilişkilerinin belirli aralıklarla şeffaf şekilde kamuoyunun bilgisine sunulması sağlanmalıdır. Arka kapı teması zorlaştırılmalıdır.
- Partilere üyelik kolaylaştırılmalı ve bir partiye üyelik damgalanma vesilesi olmaktan çıkarılmalıdır.

- Parti disiplin süreçleri ölçülülük içinde götürülmeli, parti içi disiplinin sağlanmasında ahbap çavuş ilişkileri engellenmeli ve parti içi disiplinin işletilmesinde tarafsızlık eksiksizce uygulanmalıdır.
- Partilerde merkez ya da il – ilçe teşkilatı ayrımı yapılmaksızın görev yapacak olan tüm yöneticilerin ve yetkili organların seçiminde kadın ve genç kotası uygulanmalıdır.
- Partilerde karar alma süreçlerinin daha katılımcı ve daha şeffaf şekilde gerçekleştirilebilmesi için önemli konularda doğrudan üyelerin katılacağı oylamalar yapılmalı, bu oylamalarda hem yüz yüze hem de çevrim içi oy kullanma olanağı sağlanmalıdır.
- Partilerde merkez ya da il – ilçe teşkilatı ayrımı yapılmaksızın görev yapacak olan tüm yöneticilerin ve yetkili organların seçim yoluyla işbaşı yapması öncelenmelidir.
- Partilerde merkez ya da il – ilçe teşkilatı ayrımı yapılmaksızın görev yapacak olan tüm yöneticiler ve yetkili organlar dönem sınırlamasına tabii tutulmalıdır.
- Özgür parti, özgür siyaset yaklaşımı kapsamında yöneticilerin ve yetkili organların seçimlerinde bir prensip olarak sadakat değil; liyakat öncelenmelidir.
- Partilerde delegelik sistemi ya kaldırılmalı ya da yeniden gözden geçirilmelidir.
- Partilerde delegeliğin kaldırıldığı bir seçenekte; delegelik yerine hakim teminatlı üyelik sistemine geçilmelidir.

- Partilerde hakim teminatlı üyelik sistemine geçildiği takdirde genel başkan, il başkanı ve ilçe başkanının birinci dereceden akrabalarının ilgili teşkilatta görev alması engellenmelidir.
- Partilerde hakim teminatlı üyelik sistemine geçildiği takdirde merkez ya da il – ilçe teşkilatı ayrımı yapılmaksızın görev yapacak olan tüm yöneticiler ve yetkili organlar üyelerin oylarıyla seçilmelidir. Bu seçimlerde yüz yüze oy verme seçeneğinin yanında çevrim içi oy verme seçeneği de değerlendirilmelidir.
- Partilerde hakim teminatlı üyelik sistemine geçildiği takdirde büyük kongre yahut kurultayda genel başkan seçimi ve yetkili organların seçimi üyelerin oylarıyla gerçekleştirilmelidir. Yetkili organda genel başkana %10'luk bir kontenjan ayrılmalıdır. Sözgelimi, 70 partiliden oluşacak bir Genel İdare Kurulu için, genel başkana 7 kişilik kontenjan ayrılmalıdır. Denetleme ya da disiplin işi yürütecek organ için organ için herhangi bir kontenjan ayrılmamalıdır. İl ve ilçe kongrelerinde de aynı uygulamalar sürdürülmelidir.
- Partilerde hakim teminatlı üyelik sistemine geçildiği takdirde yetkili organlara aday olmak için şartlar kolaylaştırılmalıdır. Genel başkanlık ve yetkili organlarda yöneticilik için bir dönem sınırı getirilmelidir. Genel başkanın birinci dereceden akrabalarının üst-düzey görevlerde bulunması engellenmelidir.

- Partilerde hakim teminatlı üyelik sistemine geçildiği takdirde mahalli idareler seçimi için ilçe belediye meclis üyesi adaylarının belirlenmesi için ilçeye kayıtlı olan üyelerin, ilçe belediye başkan adayının belirlenmesi için ilçeye kayıtlı olan üyelerin, il ya da büyükşehir belediye başkan adayının belirlenmesi için ilçe kayıtlı olan üyelerin oy kullanabileceği önseçimler yapılmalıdır. Önseçimlerde hem yüz yüze hem de çevrim içi oy kullanılacak hibrit bir sistem adapte edilmelidir.
- Partilerde hakim teminatlı üyelik sistemine geçildiği takdirde genel seçimler için milletvekili adaylarının belirlenmesi için ilgili seçim çevresinde kayıtlı olan üyelerin oy kullanabileceği önseçimler yapılmalıdır. Önseçimlerde hem yüz yüze hem de çevrim içi oy kullanılacak hibrit sistem adapte edilmelidir. Milletvekili listeleri için genel başkana bir seçim çevresindeki aday sayısının %10'unu aşmayacak şekilde seçim çevrelerinde kullanabileceği %3'lük bir kontenjan verilmelidir. Sözgelimi, 600 milletvekili adayı için genel başkan 18 kişilik bir kontenjan inisiyatifine haiz olmalı ve fakat bu inisiyatifini 14 milletvekili çıkaran Kocaeli'de milletvekili sayısının %10'unu aşmayacak şekilde kullanmalıdır; genel başkan Kocaeli'de 2'den fazla kontenjan aday gösteremeyecektir.

- Partilerde hakim teminatlı üyelik sistemine geçildiği takdirde, partinin tek başına iktidar yahut koalisyon ortağı olarak iktidara gelmesi halinde; bakanlar kurulunda görev yapacak isimlerin seçilmesi için genel başkana bir görev için 4 namzet belirleme, yetkili organa bu 4 namzet arasından bakanı seçme hakkı tanınmalıdır. Daha ideal bir senaryoda, yetkili organa 4 namzetten 2 tanesini seçme, üyelerin oy kullanacağı bir çevrim içi oylamayla da 2 tanesinden partiyi ve seçmenlerini temsilen bakan olacak kişiyi seçme hakkı tanınmalıdır.
- Partilerde delegelik olgusunun korunması durumunda delegelerin sayısı artırılmalıdır.
- Partilerde delegelik olgusunun korunması durumunda delegelerin doğrudan üyeler tarafından hem yüz yüze hem de çevrim içi oylamayla seçilmesi sağlanmalıdır.
- Partilerde delegelik olgusunun korunması durumunda genel başkan, il başkanı ve ilçe başkanının birinci dereceden akrabalarının ilgili teşkilatta görev alması engellenmelidir.
- Partilerde delegelik olgusunun korunması durumunda genel başkanın, il başkanının ya da ilçe başkanının birinci derece akrabalarının delege olması engellenmelidir.
- Partilerde delegelik olgusunun korunması durumunda büyük kongredeki delege sayısı illerin nüfusuna ve partinin ilde aldığı oy oranına göre belirlenmelidir.

- Partilerde delegelik olgusunun korunması durumunda yetkili organlara aday olmak için şartlar kolaylaştırılmalıdır. Genel başkanlık ve yetkili organlarda yöneticilik için bir dönem sınırı getirilmelidir. Genel başkanın birinci dereceden akrabalarının üst-düzey görevlerde bulunması engellenmelidir.
- Partilerde delegelik olgusunun korunması durumunda büyük kongre yahut kurultayda genel başkan seçimi ve yetkili organların seçimi delegelerin oylarıyla gerçekleştirilmelidir. Büyük kongre yahut kurultaydan önce yöneticiler tarafından delegelere baskı ya da caydırma içerikli yönlendirmeler yapıldığı tespit edildiği takdirde, ilgili yöneticiler disipline intikal ettirilmelidir. Yetkili organda genel başkana %10'luk bir kontenjan ayrılmalıdır. Sözgelimi, 70 partiliden oluşacak bir Genel İdare Kurulu için, genel başkana 7 kişilik kontenjan ayrılmalıdır. Denetleme ya da disiplin işi yürütecek organ için organ için herhangi bir kontenjan ayrılmamalıdır. İl ve ilçe kongrelerinde de aynı uygulamalar sürdürülmelidir.
- Partilerde delegelik olgusunun korunması durumunda mahalli idareler seçimi için ilçe / il belediye meclis üyesi / belediye adaylarının belirlenmesi için daha önce ilçe / il belediye meclis üyeliği / belediye başkanlığı yapmış eski partililerden, ilçede / ilde aktif olan genç üyelere, ilçede / ilde aktif olan kadın üyelere, ilçede / ilde faal olan ve parti üyesi olan esnaflardan, ilçede / ilde faal olan ve partiyle dayanışma içinde bulunan demokratik kitle örgütlerinden oluşan bir komisyonun adayları şeffaf şekilde mülakat yaparak, mülakatta aday adaylarını azaltması gerekmektedir. Daha sonra elemeyen geçen aday adaylarının partililerin ve delegelerin davet edileceği bir toplantıda belli sürelerde konuşturulması ardından da aday / adayların netleştirilmesi hedeflenmelidir.

Genel başkana aday belirleme komisyonunda sayısı 1'i geçmeyecek ve yukarıda açıklanan şartları sağlamak üzere üye kontenjanı ayrılmalıdır.

- Partilerde delegeleşik olgusunun korunması durumunda sistemine geçildiği takdirde genel seçimler için milletvekili adaylarının belirlenmesi için ilgili seçim çevresinde faal olan eski milletvekilleri, genç üyeler, kadın üyeler, parti üyesi olan esnaflardan, partiyle dayanışma içinde bulunan demokratik kitle örgütlerinden oluşan bir komisyonun adayları şeffaf şekilde mülakat yaparak, mülakatta aday adaylarını azaltması gerekmektedir. Daha sonra elemeyen geçen aday adaylarının partililerin ve delegelerin davet edileceği bir toplantıda belli sürelerde konuşturulması ardından da adayların netleştirilmesi hedeflenmelidir. Genel başkana aday belirleme komisyonunda sayısı 1'i geçmeyecek ve yukarıda açıklanan şartları sağlamak üzere üye kontenjanı ayrılmalıdır. Milletvekili listeleri için genel başkana bir seçim çevresindeki aday sayısının %10'unu aşmayacak şekilde seçim çevrelerinde kullanabileceği %3'lük bir kontenjan verilmelidir. Sözgelimi, 600 milletvekili adayını için genel başkan 18 kişilik bir kontenjan inisiyatifine haiz olmalı ve fakat bu inisiyatifini 14 milletvekili çıkaran Kocaeli'de milletvekili sayısının %10'unu aşmayacak şekilde kullanılmalıdır; genel başkan Kocaeli'de 2'den fazla kontenjan aday gösteremeyecektir.

- Partilerde delegelik olgusunun korunması durumunda partilerde hakim teminatlı üyelik sistemine geçildiği takdirde, partinin tek başına iktidar yahut koalisyon ortağı olarak hükümete gelmesi halinde; bakanlar kurulunda görev yapacak isimlerin seçilmesi için genel başkana bir görev için 4 namzet belirleme, yetkili organa bu 4 namzet arasından bakanı seçme hakkı tanınmalıdır. Daha ideal bir senaryoda, yetkili organa 4 namzetten 2 tanesini seçme, delegelerin kullanacağı bir çevrim içi oylamayla da 2 tanesinden partiyi ve seçmenlerini temsilen bakan olacak kişiyi seçme hakkı tanınmalıdır.

4.LİDERLİK VE PARTİ-İÇİ KARTELLEŞME

Biz Topluluğu olarak üç kavramsallaştırmayla tanımlamaya ve somutlaştırmaya çalıştığımız değişimin önemli iki boyutu olan ‘İdeolojik Formasyon ve İttifak Kurgusu ve Örgütlenme ve Parti-İçi Demokrasi’ tartışmasının ardından üçüncü önemli kategori olarak gördüğümüz ‘Liderlik ve Parti-İçi Kartelleşme’ açıklamasına başvuruyoruz. ‘Kartel’ kavramı esasında siyasi partiler tipolojisinde önemli bir yer tutmakta ve siyaset bilimciler ‘Kartel Partiler’ tartışmasını yapmaktadır. Burada bahsi geçen kartel partiler, siyasi sistemde tekelleşmek için devlet aygıtının imkanlarını kullanan ya da çeşitli güçlü sermayedarların gücüyle birlikte siyasi sistemde diğer aktörleri dışarılamaya ve denklem dışında bırakmaya yönelik bir yaklaşım sergileyen partileri açıklamaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında iktidar partisi, kartel bir parti haline gelmiştir. Ve fakat biz, burada halihazırda var olan ‘kartel parti’ kavramından hareketle ‘Parti-İçi Kartelleşme’ kavramsallaştırmasını yapıyoruz. Parti-içi kartelleşme kavramsallaştırmasını da özellikle liderlikle birlikte ele değerlendiriyoruz. Parti-içi kartelleşmeyi esasında önceki başlıkta tartışılması sürdürülen parti-içi demokrasi noksanlığının ve örgütlenmedeki oligarşik eğilimlerin hat safhaya ulaşmasıyla görülen bir statüko hali partilerin tavanlarında kümelenen politbürolar olarak tanımlıyoruz. Eğri oturup, doğru konuşmakta fayda görüyoruz. Bugün, ülkemizde bulunan siyasi partilerin neredeyse tamamında liderin gücü ve yetkisi muazzam boyuttadır –Bunun siyasi kültürle alakası olduğuna katılmakla birlikte, kültürün kendisinde de olduğu gibi köhneyen öğelerin geride bırakılması gerektiğini savunuyoruz- bu gerçekliğin neticesi liderlerin iki dudağı arasında süregelen siyaset pratiğidir. Ülkemiz ve siyaset kurumumuz bu konuda uzun yıllardan bu yana ciddi sorunlar çekse de bu konuda ilerleyiş ne yazık ki dikkate değer oranda olamamıştır.

Hiç şüphesiz bir yalnızca siyasi partilerin değil herhangi bir örgütün lideri önemlidir, güven veren, ilgi toplayabilen, ilgi uyandırabilen, farklı görüşleri uzlaştırabilen, örgütünü iyi temsil edebilen, örgütüne dair kırılma anlarını doğru okuyabilen ve örgütüne doğru zamanda doğru pozisyon aldırmaı başarabilmek, toplumla diyalog kurabilen bir lider her örgüt için fevkalade önemlidir. Bu noktada lideri, önemsizleştiren ya da küçümseyen bir görüşümüz olmamakla birlikte Biz Topluluğu olarak bizler, değişim tahayyülümüzde toplumsal gerçekleri de göz önüne alarak yeni bir liderlik düsturunu hedefliyoruz. Bize göre lider, yukarıda saydığımız tüm özelliklere haiz olmakla birlikte ‘organizatör’ işlevini yerine getirmelidir. Lider, her konuyu bilen, her konu hakkında örgütüne danışmaksızın tek başına karar alabilen, örgütünün hedefleri ya da seçimlerine ilişkin her inisiyatifi tek başına kullanabilen bir figür olmamalıdır. Lider, organize eden, diyalog kuran, yetkileri çerçevesinde inisiyatif kullanabilen, çalışmalarını koordine eden, içindeki hizipleri uzlaştırıp bir arada çalıştırabilen, toplumdaki destek gören bir figür olmalıdır. Bu kapsamda ilk bölümde de tartışılan ‘masanın yüce yetkisi’ anlayışından soyutlanmalıdır. Lider, örgütünü zorlayıcı değil; örgütünü motive edici olmalıdır. Pek tabii istisnai durumlar, istisnai uygulamalar olmalıdır ve olacaktır. Pek tabii liderin, lider olmanın sorumluluğu çerçevesinde kendisine ait yetkileri olmalıdır ve olacaktır; lakin bunun başı sonu, nerede başlayıp nerede bittiği kati şekilde belirlenmelidir. Mevcut siyasi parti tüzüklerine bakıldığında, liderlerin yani genel başkanların ne denli geniş yetkilere sahip olduğu görülmektedir. Bu yetkilerin, ucunun bucağının belirlenmesi gerektiği bir gerçekliktir. Liderin karizmasından, toplumdaki karşılığında beslenen partilerin olduğu da bir gerçekliktir, bu gerçekliğin inkar edilmesi de riyakarlık olacaktır. Fakat bu durum akışına bırakılamayacak kadar hayati konudur.

Bu iyileştirmeler doğrudan, karizmatik lider öncülüğünde tartışılmalı, iyileştirilmeli; iyileştirmeler için kademeli olarak hayata geçirilmelidir. Parti-içi tekelleşme kavramını, liderlikle birlikte ele almamızın sebebi burada daha da anlamlı olmaktadır. Liderler oldukça tabiidir ki kendi yakın çalışma arkadaşlarının seçilmesinde belirleyici olacaktır, örgütlerinin vitrininin ya da ‘A Takımının’ belirlenmesinde inisiyatif alacaklardır ama bu durumun parti-içi tekelleşmeyle ciddi anlamda etkileşimi vardır. Liderin etrafında kümelenen bir kadro zaman içerisinde parti örgütünde ya da şayet görevi varsa TBMM’de ya da görevi varsa belediyelerde kökleşmeye başlamaktadır. Bu kökleşme hali, zaten bir dönem sınıryla sınırlandırılmalıdır lakin bu durum ilgili eyleyenin inisiyatifiyle örgüt için iyi bir şekilde değerlendirilebileceği gibi örgüt için vahim sonuçlara ulaşacak şekilde de değerlendirilebilmektedir. İkincisinin gerçekleşmesi durumunda parti-içi kartelleşme gerçekleşmekte, liderin karizmasının ve otoritesinin etrafında kümelenmiş olan bir politbüro kartelleşerek partinin dar-elitini oluşturur vaziyete gelmektedir. Bu durum kamuoyunda belki de artık ciddi bir destek dahi göremeyen isimlerin ilgili örgüt içinde popülaritesinin fersah üzerinde yetki alanına sahip olmasını mümkün kılmaktadır. Liderin etrafında kümelenen bu dar-elit, karar alma süreçlerini manipüle edebileceği gibi örgütün ve toplumun beklentilerinin görünmez hale gelmesine sebebiyet verebilmektedir. Hatta dar-elit, adayların belirlenmesi, partinin yetkili organlarının seçilmesi gibi örgüt için hayati olan konularda liderle birlikte yahut bazen lidere karşı dahi bir odak haline gelip oyun değiştirici hamleler yapabilecek alanları bulabilmektedir. 14 Mayıs 2023 seçim sürecinde bizim kavramsallaştırmamıza göre parti-içi kartelleşmenin muhalefet partilerinde de hayat bulduğu görülmüştür. Bu parti-içi kartelleşme halinin ilk bölümde uzunca açıkladığımız altılı masa kurgusunun talihsizliğiyle, ittifak formülünün başarısızlığıyla ilgisi dikkate değer durumdadır.

Liderlik ve parti-içi kartelleşme kavramsallaştırmasıyla ele aldığımız durum, toplumda beliren değişim ve dönüşüm talebinin gerçekleştirilebilmesiyle yakından ilgilidir. Zira liderlik anlayışının yeniden değerlendirilmediği ve liderin etrafındaki dar-elitle birlikte neredeyse sınırsız olan yetkilerini kullanmaya devam etmesi sadece değişim ve dönüşüme öncülük edecek bir siyaset anlayışı ve siyaset pratiğinin can bulması konusunda değil; var olan kazanımların da değişimi talep eden vatandaşlar için kaybedilmesi tehlikesi konusunda da vahim riskleri barındırmaktadır.

Bu çerçevede değişim ve dönüşüm için liderlik ve parti-içi kartelleşme kavramsallaştırmasıyla birlikte aşağıdaki önerilerde bulunmaktayız:

- Lider, tüm partililerin oylarıyla seçilmelidir.
- Liderlik anlayışı yeniden değerlendirilmelidir.
- Liderler, örgütlerinin 'tek insanı' olmaktan çıkarılmalıdır.
- Liderliğin özel kimi yetkileri beraberinde getirdiği kabul edilmekle birlikte yetkilerinin sınırlılıkları betimlenmelidir.
- Liderlik kurumu, tüzüklerde gerekli değişiklikler yaparak 'organizatör lider' anlayışı çerçevesinde düzenlenmelidir.
- Parti-içi kartelleşme değişim ve dönüşümün önünde bir engel olarak algılanmalı, bu konuda gerekli farkındalık oluşturulmalıdır.
- Parti-içi kartelleşme kavramsallaştırmasıyla birlikte açıkladığımız statükonun oluşumu, oluşumuna dair dinamikler örgütler tarafından şeffaf şekilde tartışılmalıdır.
- Parti-içi kartelleşmenin önüne geçilmesi için bir kimsenin partiye yüksek oranlarda bağış yapması yasaklanmalıdır.

- Parti-içi kartelleşmenin önüne geçilmesi için örgüt bünyesinde ya da dışında, örgütte önemli mevkilere sahip kimselerin, örgütü ilgilendirecek boyutta olduğu kazanç getirici faaliyetleri şeffaf şekilde örgütle paylaşılmalıdır.
- Parti-içi kartelleşmenin önüne geçilmesi için liderin, üyelerin onayına ihtiyaç duymaksızın yaptığı atamalara ilişkin bir sınırlandırma uygulanmalı ya da bu atamalara ilişkin değerlendirme yapacak bir kurulun varlığı sağlanmalıdır.
- Parti-içi kartelleşmenin önüne geçilmesi için merkez teşkilatında bulunan yetkililerin görev alanıyla ilgili bir gereklilik olmadığı müddetçe taşra teşkilatında yapılacak seçimlere çeşitli yollardan müdahale edilmesi engellenmelidir.
- Parti-içi kartelleşmenin önüne geçilmesi için partide bulunan tüm görevler için dönem sınırlaması getirilmeli ve dönem sınırlamasından taviz verilmemelidir.
- Parti-içi kartelleşmenin önüne geçilmesi için partilerin üst kadrolarında fonksiyonu ve amacı somut olarak açıklanamayan tüm mevkiler ilga edilmelidir.
- Parti-içi kartelleşmenin önüne geçilmesi için liderin birinci dereceden akrabalarının, liderin yakın ekibinde bulunan yetkililerin birinci dereceden akrabalarının önemli mevkilerde bulunması yasaklanmalıdır.
- Parti-içi kartelleşmenin önüne geçilmesi için partide önemli görevlerde bulunan yetkililerin sınırlı bağış ya da sınırlı ödenek dışında partiyle herhangi bir şekilde ilişkili kazanç getirici faaliyette bulunması yasaklanmalıdır.

- Parti-içi kartelleşmenin önüne geçilmesi için icracı görevleri bulunmayan özel kalem müdürü/müdiresi, danışman, sekreter vs. gibi hassas yetkililerin görev tanımları somutlaştırılmalı, sınırları çizilmelidir.

5.SONUÇ

Biz Topluluğu olarak, toplumun bir değişim ve dönüşüme ihtiyaç duyduğunu düşünüyor bu kapsam bu ihtiyacı gerçekleştirecek yeni bir siyaset anlayışı ve yeni bir siyaset pratiği benimsenmesi gerektiğini vurguluyoruz. Değişim sözcüğünün kerameti kendinden menkul sözcük olmadığını sadece bir liderin ya da bir kadronun değişimiyle sorunların çözülemeyeceğini düşünüyoruz. Bu kapsamda, bu raporumuzda müstakil bir sivil toplum inisiyatifi olarak üzerimize düşeni yaparak üç kavramsallaştırma çerçevesinde ve toplam 76 maddede değişimi tanımlamayı, somutlaştırmayı hedefledik.

İdeolojik Formasyon ve İttifak Kurgusu, Örgütlenme ve Parti-İçi Demokrasi ve Liderlik ve Parti-İçi Kartelleşme kavramsallaştırmalarımızdan hareketle değişimi kendi ilkelerimiz ve görüşlerimiz çerçevesinde tanımladık. Sadece Biz Topluluğu'nun ya da sadece birkaç sivil toplum inisiyatifinin, sadece birkaç partinin, sadece birkaç aydının değişimi tanımlamasının bu değişimi gerçekleştirmek konusunda bir başarı getirmeyeceği kanaatini taşıyoruz.

Değişimin samimiyetle ele alınabilmesi için, tartışmaların çok-sesli bir tartışma sürecine dönüştürülmesi gerektiğini ve bu tartışma sürecine dahil olmak isteyen herkesin düşüncelerini açıkça doğrudan muhalefet partileriyle, siyasetin aktörleriyle paylaşabilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Aksi takdirde gerçekleşecek bir değişimin '**...miş gibi**' yapmaktan öteye gidebileceğine dair ciddi endişeler taşıyoruz.

Önemli bir seçim hayal kırıklığıyla sonuçlandı, ancak gün krizden yeni fırsatları ve yeni kazanımları yaratma günüdür.

Toplum, siyaset kurumundan bunu beklemektedir.

Biz gençler, bu topraklarda barışarak yaşama idealimizden vazgeçmeyeceğiz.

Otoriteryanizm kışkacındaki ülkemiz için gerçekten bir değişim ve dönüşüm için, yeni bir siyaset anlayışı ve yeni bir siyaset pratiği için Biz Topluluğu olarak kararlılıkla üzerimize düşen çalışmalarını yapmaya devam edeceğiz.